

วิชาศาสนศึกษา

ศาสนศึกษา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยธรรมกาย แคลิฟอร์เนีย
คณะผู้จัดทำ กองวิชาการ มหาวิทยาลัยธรรมกาย แคลิฟอร์เนีย

หากนักศึกษามีข้อเสนอแนะหรือคำแนะนำ กรุณาส่งมาที่

ชมรมประสานงาน DOU
ตึก 69 ปณจ. คลองหลวง
จ.ปทุมธานี 12120

โทรศัพท์ 0-2901-1013, 0-2901-1017
โทรสาร 0-2901-1014
<http://www.dou.us>

คำนำ

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า มนุษย์ในทุกยุคทุกสมัยตั้งแต่สังคมปฐมภูมิ
เก่าแก่ที่สุดจนถึงสังคมในยุคปัจจุบันล้วนมีความเกี่ยวข้องและผูกพันอย่าง
แน่นแฟ้นกับศาสนามาโดยตลอด ศาสนาจึงมีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อวิถี
ชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมาก ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่เราควรจะได้ศึกษา
ให้รู้ถึงวิวัฒนาการ และภูมิหลังของศาสนาต่างๆ ที่มีมนุษย์นับถือกันอยู่ในโลกกัน
อย่างทั่วถึง

ดังนั้นการศึกษาวิชาศาสนศึกษา จึงมุ่งเน้นให้นักศึกษาได้รับความรู้
ความเข้าใจเกี่ยวกับจุดกำเนิด วิวัฒนาการ ภูมิหลัง หลักคำสอน และหลักศรัทธา
ต่างๆ ที่สำคัญที่ศาสนิกชนพึงปฏิบัติในแต่ละศาสนาให้ครอบคลุมภาพรวม
ประเด็นที่สำคัญในศาสนานั้นๆ ทั้งหมด สำหรับรายละเอียดเนื้อหาวิชาของตำรา
เล่มนี้ มีเนื้อหาที่สำคัญอยู่ 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 กล่าวถึงความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา เพื่อให้ผู้ศึกษาได้ทราบถึง
ความหมาย องค์ประกอบ และลักษณะของศาสนา รวมไปถึงวิวัฒนาการของศาสนา
มูลเหตุการเกิดของศาสนา ประเภทของศาสนา ตลอดจนความสำคัญ และประโยชน์
ของศาสนา

ตอนที่ 2 กล่าวถึงศาสนาพื้นฐานดั้งเดิม เพื่อให้ผู้ศึกษาได้ทราบถึง
คุณลักษณะต่างๆ ของศาสนาพื้นฐานดั้งเดิม ตลอดจนศาสนาและความเชื่อต่างๆ
ของมนุษย์ที่นับถือศาสนาพื้นฐานดั้งเดิม

ตอนที่ 3 กล่าวถึงศาสนาที่มีผู้นับถืออยู่ในปัจจุบัน เพื่อให้ผู้ศึกษาได้
ทราบถึงประวัติความเป็นมา ประวัติศาสตร์ คัมภีร์สำคัญในศาสนา หลักคำสอน
ที่สำคัญ หลักความเชื่อและจุดหมายสูงสุดในศาสนา พิธีกรรมและวันสำคัญทาง
ศาสนา นิภายในศาสนา สัญลักษณ์ทางศาสนา และฐานะของศาสนาในปัจจุบัน
ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 12 ศาสนา

ทั้งนี้คณะกรรมการประจำวิชาได้รวบรวมและเรียบเรียงเนื้อหาวิชาจาก คัมภีร์ และตำราทางศาสนาทั้งที่เป็นหลักฐานชั้นหนึ่งและชั้นสอง รวมทั้งผลงานของ ท่านนักปราชญ์ทางศาสนาเพื่อที่จะให้ได้เนื้อหาที่ครบถ้วนบริบูรณ์ อันจะได้เกิด ประโยชน์ต่อผู้ศึกษาที่จะได้รับความรู้ทางศาสนาโดยภาพรวมได้อย่างถูกต้องและ สมบูรณ์

สำหรับ การจัดทำเอกสารประจำวิชานี้ เป็นการทำงานร่วมกันเป็นคณะกรรมการ แม้จะผ่านการตรวจทานและปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาหลายครั้งแล้วก็ตาม แต่ก็เชื่อว่าอาจจะมีสิ่งที่ยังไม่สมบูรณ์อยู่บ้างไม่มากก็น้อย จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ท่านผู้รู้หรือผู้อ่านจะได้ให้คำแนะนำ เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนา เนื้อหาสาระให้ครบถ้วนบริบูรณ์ยิ่งขึ้นไป

คณะกรรมการประจำชุดวิชาศาสนศึกษา

มกราคม 2550

สารบัญ

คำนำ	(3)
รายละเอียดชุดวิชา	(11)
วิธีการศึกษา	(13)
บทที่ 1 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา	3
1.1 ความหมายของศาสนา	4
1.2 ลักษณะของศาสนา	8
1.3 องค์ประกอบของศาสนา	8
1.4 วิวัฒนาการของศาสนา	9
1.5 มूलเหตุการเกิดของศาสนา	11
1.6 ประเภทต่างๆ ของศาสนา	12
1.7 ความสำคัญของศาสนา	15
1.8 คุณค่าของศาสนา	16
1.9 ประโยชน์ของศาสนา	17
บทที่ 2 ศาสนาพื้นฐานดั้งเดิม	19
2.1 คุณลักษณะของศาสนาพื้นฐานดั้งเดิม	22
2.2 ศาสนาและความเชื่อของมนุษย์ที่นับถือศาสนาพื้นฐานดั้งเดิม	32
บทที่ 3 ศาสนาพราหมณ์ – ฮินดู	45
3.1 ประวัติความเป็นมา	48
3.2 ประวัติศาสตร์	68
3.3 คัมภีร์ในศาสนา	70
3.4 หลักคำสอนที่สำคัญ	74
3.5 ตริมูรติในศาสนาฮินดู	77
3.6 พระเจ้าสูงสุดของศาสนาฮินดู	80
3.7 หลักความเชื่อและจุดหมายสูงสุด	80
3.8 พิธีกรรมที่สำคัญ	81
3.9 นิิกายในศาสนา	87

3.10	สัญลักษณ์ของศาสนา	90
3.11	ฐานะของศาสนาในปัจจุบัน	90
บทที่ 4	ศาสนาเซน	93
4.1	ประวัติความเป็นมา	96
4.2	ประวัติศาสดา	99
4.3	คัมภีร์ในศาสนา	104
4.4	หลักคำสอนที่สำคัญ	105
4.5	หลักความเชื่อและจุดหมายสูงสุด	109
4.6	พิธีกรรมที่สำคัญ	110
4.7	นิกายในศาสนา	111
4.8	สัญลักษณ์ในศาสนา	114
4.9	ฐานะของศาสนาในปัจจุบัน	115
บทที่ 5	ศาสนาพุทธ	117
5.1	ประวัติความเป็นมา	121
5.2	ประวัติศาสดา	129
5.3	คัมภีร์ในศาสนา	141
5.4	หลักคำสอนที่สำคัญ	144
5.5	หลักความเชื่อ และจุดหมายสูงสุด	160
5.6	พิธีกรรมที่สำคัญ	161
5.7	นิกายในศาสนาพุทธ	163
5.8	สัญลักษณ์ของศาสนา	166
5.9	ฐานะของศาสนาในปัจจุบัน	167
บทที่ 6	ศาสนาซิกข์	169
6.1	ประวัติความเป็นมา	172
6.2	ประวัติศาสดา	175
6.3	คัมภีร์ในศาสนา	180
6.4	หลักคำสอนที่สำคัญ	181
6.5	หลักความเชื่อ และจุดหมายสูงสุด	187
6.6	นักบวชในศาสนาซิกข์	187

6.7	พิธีกรรมและประเพณีที่สำคัญ	188
6.8	นิกายในศาสนา	191
6.9	สัญลักษณ์ของศาสนา	191
6.10	ฐานะของศาสนาในปัจจุบัน	191
บทที่ 7	ศาสนาเต๋า	193
7.1	ประวัติความเป็นมา	197
7.2	ประวัติศาสตร์	199
7.3	คัมภีร์ในศาสนา	203
7.4	หลักคำสอนที่สำคัญ	204
7.5	หลักความเชื่อและจุดหมายสูงสุด	206
7.6	สถานที่ทำพิธีกรรม	207
7.7	พิธีกรรมที่สำคัญ	209
7.8	นิกายในศาสนา	211
7.9	สัญลักษณ์ของศาสนา	211
7.10	ฐานะของศาสนาในปัจจุบัน	212
บทที่ 8	ศาสนาขงจื้อ	215
8.1	ประวัติความเป็นมา	219
8.2	ประวัติศาสตร์	221
8.3	คัมภีร์ในศาสนา	224
8.4	หลักคำสอนที่สำคัญ	226
8.5	หลักความเชื่อและจุดหมายสูงสุด	231
8.6	สถานที่ทำพิธีกรรม	232
8.7	พิธีกรรมที่สำคัญ	233
8.8	นิกายในศาสนา	234
8.9	สัญลักษณ์ของศาสนา	235
8.10	ฐานะของศาสนาในปัจจุบัน	236
บทที่ 9	ศาสนาชินโต	237
9.1	ประวัติความเป็นมา	241
9.2	ประวัติศาสตร์	243

9.3	คัมภีร์ในศาสนา	245
9.4	หลักคำสอนที่สำคัญ	246
9.5	หลักความเชื่อและจุดหมายสูงสุด	248
9.6	ศาลเจ้าและนักบวชของชินโต	251
9.7	พิธีกรรมที่สำคัญ	252
9.8	นิกายในศาสนา	254
9.9	สัญลักษณ์ของศาสนา	256
9.10	ฐานะของศาสนาในปัจจุบัน	258
บทที่ 10	ศาสนาโซโรอัสเตอร์	261
10.1	ประวัติความเป็นมา	266
10.2	ประวัติศาสดา	268
10.3	คัมภีร์ในศาสนา	270
10.4	หลักคำสอนที่สำคัญ	271
10.5	หลักความเชื่อ และจุดหมายสูงสุด	275
10.6	พิธีกรรมที่สำคัญ	277
10.7	นิกายในศาสนา	278
10.8	สัญลักษณ์ของศาสนา	279
10.9	ฐานะของศาสนาในปัจจุบัน	279
บทที่ 11	ศาสนาฮินดู	281
11.1	ประวัติความเป็นมา	285
11.2	ประวัติศาสดา	291
11.3	คัมภีร์ในศาสนา	297
11.4	หลักคำสอนที่สำคัญ	299
11.5	บทบาทของศาสดาประกาศกในศาสนาฮินดูหรือยูดา	303
11.6	หลักความเชื่อและจุดหมายสูงสุด	306
11.7	สถานที่ทำพิธีกรรมและนักบวช	307
11.8	พิธีกรรมที่สำคัญ	308
11.9	นิกายในศาสนา	311
11.10	สัญลักษณ์ของศาสนา	312
11.11	ฐานะของศาสนาในปัจจุบัน	313

บทที่ 12 ศาสนาคริสต์	315
12.1 ประวัติความเป็นมา	319
12.2 ประวัติศาสดา	321
12.3 การแพร่ขยายของคริสต์ศาสนา	331
12.4 กำเนิดและวิวัฒนาการนิกายสำคัญในคริสต์ศาสนา	333
12.5 คัมภีร์ในศาสนา	346
12.6 หลักคำสอนที่สำคัญ	352
12.7 หลักความเชื่อ และจุดหมายสูงสุด	366
12.8 พิธีกรรมที่สำคัญ	368
12.9. สัญลักษณ์ของศาสนา	371
12.10 ฐานะของศาสนาในปัจจุบัน	372
บทที่ 13 ศาสนาอิสลาม	375
13.1 ประวัติความเป็นมา	379
13.2 ประวัติศาสดา	380
13.3 ผู้สืบทอดศาสนา	385
13.4 การแผ่ขยายของศาสนาอิสลาม	386
13.5 คัมภีร์ในศาสนา	387
13.6 หลักคำสอนที่สำคัญ	390
13.7 หลักความเชื่อและจุดหมายสูงสุด	417
13.8 สถานที่ทำพิธีกรรม	422
13.9 พิธีกรรมที่สำคัญ	424
13.10 วันสำคัญทางศาสนา	428
13.11 นิกายในศาสนา	429
13.12 สัญลักษณ์ของศาสนา	436
13.13 ฐานะของศาสนาในปัจจุบัน	437
บทที่ 14 ศาสนาบาไฮ	439
14.1 ประวัติความเป็นมา	443
14.2 ประวัติศาสดา	446
14.3 คัมภีร์ในศาสนา	452
14.4 หลักคำสอนที่สำคัญ	452

14.5	หลักความเชื่อและจุดหมายสูงสุด	456
14.6	สถานที่ทำพิธีกรรม	457
14.7	พิธีกรรมที่สำคัญ	458
14.8	วันสำคัญทางศาสนา	459
14.9	ระบบบริหารงานของศาสนาบาไฮ	463
14.10	สัญลักษณ์ของศาสนา	464
14.11	ฐานะของศาสนาในปัจจุบัน	465

รายละเอียดรายวิชา

1. คำอธิบายรายวิชา

DF 404 ศาสนศึกษา

ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับการนับถือศาสนาต่างๆ ของมวลมนุษยชาติ โดยเริ่มต้นศึกษาความรู้พื้นฐานต่างๆ เกี่ยวกับศาสนา ศาสนาพื้นฐานดั้งเดิมเกี่ยวกับความเชื่อต่างๆ ของกลุ่มชนที่มีความล้าหลังทางวัฒนธรรม และศาสนาต่างๆ ที่มีศาสนิกชนนับถืออยู่ในปัจจุบันทั่วโลก

2. วัตถุประสงค์ของชุดวิชา

1. เพื่อให้นักศึกษาได้ศึกษาและทำความเข้าใจถึงความรู้พื้นฐานต่างๆ เกี่ยวกับศาสนา ได้อย่างถูกต้อง
2. เพื่อให้นักศึกษาได้ศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับคุณลักษณะและความเชื่อต่างๆ ของศาสนาพื้นฐานดั้งเดิมได้อย่างถูกต้อง
3. เพื่อให้นักศึกษาได้ศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนาต่างๆ ที่มีศาสนิกชนนับถืออยู่ในปัจจุบันในแง่มุมด้านประวัติความเป็นมาของศาสนา ประวัติศาสตร์ คัมภีร์ที่สำคัญในศาสนา หลักคำสอนพื้นฐานที่สำคัญในศาสนา หลักความเชื่อและจุดหมายสูงสุดของศาสนา พิธีกรรมและวันสำคัญทางศาสนา สัญลักษณ์ทางศาสนา และฐานะของศาสนาในสังคมปัจจุบันได้อย่างถูกต้อง

3. รายชื่อบทที่สอน

- บทที่ 1 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา
- บทที่ 2 ศาสนาพื้นฐานดั้งเดิม
- บทที่ 3 ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู
- บทที่ 4 ศาสนาเซน
- บทที่ 5 ศาสนาพุทธ
- บทที่ 6 ศาสนาซิกข์
- บทที่ 7 ศาสนาเต๋า

- บทที่ 8 ศาสนาขงจื้อ
- บทที่ 9 ศาสนาชินโต
- บทที่ 10 ศาสนาโซโรอัสเตอร์
- บทที่ 11 ศาสนายิว
- บทที่ 12 ศาสนาคริสต์
- บทที่ 13 ศาสนาอิสลาม
- บทที่ 14 ศาสนาบาไฮ

วิธีการศึกษา

1. การเตรียมตัวเพื่อการศึกษาด้วยตนเอง

ในการศึกษาแต่ละบทของชุดวิชาศาสนศึกษา นักศึกษาควรปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. ควรศึกษาบทเรียนแต่ละบทอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอโดยอาจใช้เวลาเพื่อการเรียนรู้อย่างน้อยวันละ 1 ชั่วโมง และควรศึกษาให้จบแต่ละบทภายใน 1 สัปดาห์
2. ควรทำแบบฝึกหัดเพื่อทดสอบความรู้ความเข้าใจในแต่ละบทหลังจากที่ได้อ่านจบไปแล้วทุกครั้ง เพื่อตอกย้ำความเข้าใจในบทเรียนยิ่งๆ ขึ้นไป
3. นักศึกษาควรศึกษาวิธีการ และวางแผนทำกิจกรรมเสริมพิเศษควบคู่กับการศึกษาในแต่ละบทด้วย

2. การประเมินตนเองหลังเรียน

ขอให้นักศึกษาทำแบบประเมินผลตนเองหลังเรียนในแต่ละบท เพื่อประเมินความรู้ในภาคทฤษฎีในส่วนเนื้อหาที่นักศึกษาได้ศึกษามาว่าได้รับความรู้เพิ่มขึ้นจากก่อนที่จะศึกษาเนื้อหาในชุดวิชานี้มากน้อยเพียงใด และมีความรู้ในเนื้อหาอยู่ในเกณฑ์พอที่จะเข้าไปศึกษาบทต่อไปได้หรือไม่ ขอให้ศึกษาพึงตระหนักว่าการทำแบบประเมินผลตนเองหลังเรียนด้วยความซื่อสัตย์เท่านั้น จึงจะเกิดประสิทธิผลในการเรียนต่อตัวนักศึกษา

3. การศึกษาเอกสารการสอน

ก่อนศึกษาเนื้อหา ขอให้ศึกษาเนื้อหาว่าประกอบด้วยเนื้อหาอะไรบ้าง ศึกษาแนวคิด และวัตถุประสงค์ แล้วจึงศึกษารายละเอียดต่อไป

เมื่ออ่านรายละเอียดของแต่ละเรื่องในแต่ละตอนจบแล้ว ควรบันทึกสาระสำคัญของแต่ละเรื่อง และปฏิบัติกิจกรรมที่กำหนดไว้ในแบบฝึกปฏิบัติ ก่อนจะศึกษาเรื่องอื่นๆ ต่อไป การปฏิบัติกิจกรรมนี้จะช่วยให้นักศึกษาสามารถประเมินผลตนเองได้ว่า นักศึกษามีความเข้าใจในสิ่งที่ผ่านมากน้อยเพียงใด อันจะเป็นประโยชน์สำหรับนักศึกษาในแง่ของการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง และมีคุณค่าต่อชีวิตอย่างแท้จริง ดังนั้นนักศึกษาจึงควรปฏิบัติกิจกรรมทุกอย่างด้วยตนเองและอย่างต่อเนื่อง

4. การทำกิจกรรม

นักศึกษาควรวางแผนทำกิจกรรมที่กำหนดไว้ให้ดี เพื่อที่จะได้กำหนดช่วงเวลาสำหรับทำกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม ครบถ้วนตามที่หลักสูตรวิชากำหนดไว้ และเมื่อทำกิจกรรมในแต่ละครั้งแล้วให้นักศึกษابันทึกสาระสำคัญลงในแบบประเมินผลกิจกรรมตามที่ได้จัดให้เนื่องจากกิจกรรมที่กำหนดให้มีความจำเป็นมากสำหรับการศึกษาในชุดวิชานี้ นักศึกษาจึงควรให้ความสำคัญ และทำทุกกิจกรรมด้วยความตั้งใจ ทั้งนี้เพื่อที่ตนเองจะได้รับประโยชน์จากการทำกิจกรรมอย่างแท้จริง

5. ศึกษาผ่านบทเรียนทางการศึกษาธรรมะทางไกลผ่านดาวเทียมและสื่อเสริม

เนื่องจากการศึกษาธรรมะทางไกลผ่านดาวเทียม (หรือที่รู้จักกันทั่วไปว่า “ดาวธรรม”) ซึ่งดำเนินการโดยมูลนิธิศึกษาธรรมเพื่อสิ่งแวดล้อม เป็นสื่อที่มีการนำเสนอสาระความรู้และนำไปสู่การปฏิบัติ และสามารถติดตามชมและศึกษารายการต่างๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการศึกษาวิชาศาสนศึกษาในทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี นักศึกษาควรหาโอกาสรับชม และศึกษาเพิ่มเติมเพื่อเสริมความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม ที่มีนอกเหนือไปจากบทเรียนในตำรา โดยเฉพาะในรายการที่ชื่อว่า “โรงเรียนอนุบาลฝันในฝันวิทยา” ที่จะช่วยตอกย้ำและทำความเข้าใจในหลักธรรมสำคัญๆ ทางพระพุทธศาสนา จึงเป็นรายการที่นักศึกษาควรหาโอกาสชมให้ได้อย่างสม่ำเสมอเป็นประจำ (นักศึกษาสามารถสอบถามรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการศึกษาธรรมะทางไกลผ่านดาวเทียม ได้ที่ชมรมประสานงาน DOU ตามที่อยู่ที่นักศึกษาสมัครเรียน)

6. การสอบ

การศึกษาวินัยศาสนศึกษา มีการวัดผลด้วยการสอบเป็นแบบปรนัย แม้การวัดผลการเรียนด้วยการสอบจะมีความสำคัญในการประเมินผลการเรียนของนักศึกษา แต่สิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือ นักศึกษาจะต้องได้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง สามารถค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตนเองได้และจะต้องนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข ถูกต้อง และเหมาะสมในทุกสังคม